

HITCHHIKER CINEMA, ROZHLAS A TELEVÍZIA SLOVENSKA, BACKGROUND FILMS UVÁDZAJÚ

17737

PRISNE TAJNE!

Registračné číslo

ovný dňa

18. VI. 1984

ny dňa

Krycie meno

DOKUMENTÁRNY FILM JAKUBA JULÉNYHO
PODĽA NÁMETU INGRID MAYEROVEJ

KOMÚNA

MINULOSŤ JE NEUSTÁLE PRED NAMI

PRESSKIT

INFORMÁCIE O FILME

Námet	Ingrid Mayerová
Scenár	Jakub Julény, Pavel Smejkal
Réžia	Jakub Julény
Producentka	Barbara Janišová Feglová, HITCHHIKER Cinema
Koproducenti	Soňa Komová, RTVS, Radim Procházka, Background Films
Dramaturgia	Ingrid Mayerová
Šéfdramaturg za RTVS	Ondrej Starinský
Hudba a zvukový dizajn	Miroslav Tóth
Zvukový mix	Maroš Olah
Kamera	Peter Važan, Juraj Mravec, Michal Koštenský
Animácie	Marián Vredík
Strih	Marek Bihuň, Peter Morávek
Strihová supervízia	Marek Šulík
Zvukový mix	Maroš Olah
Produkcia	Nicole Brlej
Vo filme vystupujú	Konštantín Fecurka, Jozef Furman, Erik Groch, Alena Grochová, Ondrej Jurín, Ivan Jurčišin, Zuzana Kuzmová, Milan Maďar, Zbyněk Prokop, Martin Strýko, Erika Strýková, Helena Zaoralová
Projekt finančne podporili	Audiovizuálny fond, Bratislavský samosprávny kraj
Partner projektu	Slovenská sporiteľňa, a.s.
Koproducenti	Rozhlas a televízia Slovenska, Background Films
Distribútor	Asociácia slovenských filmových klubov

TITULNÁ PIESEŇ "UPROSTRED TMY"

Text

Marcel Strýko

Nahrála kapela Drť (Michal Kaščák – spev, Lucia Chutková – klávesy, Marek Buranovský – gitara, Miroslav Tóth – saxofóny, Áron Porteleki – bicie, Márton Csernovszky – elektrická basa, Zoltán Dávid Papp, Majo Džubák, Marek Buranovský, Miroslav Tóth – nahrávanie zvuku, Marek Buranovský – mix a master)

TECHNICKÉ PARAMETRE

Rok výroby	2020
Krajina výroby	Slovenská republika
Žáner	dokumentárny film
Minutáž	85 min
Jazyky	slovenský, český
Titulky	anglické
Prístupnosť	od 15 rokov
Formát obrazu	16:9
Distribučný formát	DCP
Zvuk	5.1
Rozlíšenie	HD

Webová stránka filmu	www.komunafilm.sk
FB profil filmu	www.facebook.com/Komúna-102804321167570
Premiéra	9. 11. 2020, Jeden svet
Distribučná premiéra	3. 12. 2020 (presúva sa na 2021)

LOGLINE

Minulosť je neustále pred nami.

ANOTÁCIA

Zabudnutý životný príbeh umelca, filozofa a politika Marcela Strýka premietnutý do osobných tragédií i víťazstiev predstaviteľov košického undergroundu.

SYNOPSIS

Túžba po slobode počas normalizácie vytvorila voľné združenie mladých Košičanov vyznávajúcich princípy undergroundu. Stali sa outsidersmi z vlastnej vôle, aby žili slobodne na okraji spoločnosti a mohli sa stať tvorcami samých seba. Dnes žijú viac v minulosti, vo vzájomných podozreniach zo zrady. Nad ich príbehom sa pritom vznáša spomienka na ich tragicky zosnulého guru, filozofa a básnika Marcela Strýka. V snahe vyrovnať sa s minulosťou organizuje pražský priateľ - český filozof, undergroundový umelec a disident Mirek Vodrážka revival dávneho koncertu v košickej katedrále. Docielia priatelia na stretnutí zmierenie?

„Nikdy neskúšame. Po nahrávaní jednoducho vyberieme to, čo sa nám páči. Samozrejme, že žiadnu skladbu nevieme, a hlavne nechceme hrať druhýkrát. Kvôli tomu si predsa hudbu nahrávame. Nehráme pre publikum a ani nepotrebujeme, aby nás hodnotilo. Aj potlesk, ktorý sa miestami na nahrávkach objavuje, pochádza od nás. Ak sme s hrou spokojní, oceníme sa sami.“

NACE

VYJADRENIE REŽISÉRA JAKUBA JULÉNYHO

Vždy ma trápilo, že ťažko nadobudnutá sloboda nie je v našej spoločnosti naozajstnou hodnotou. Kládol som si otázku, akým spôsobom zasahoval predchádzajúci režim do súkromných životov a ako ovplyvnil osud generácie mojich rodičov. Zaujímal ma, ako dlho potrvá a či sa vôbec dá s týmto dedičstvom totality vyrovať.

Režisér Jakub Julény, foto: Michal Koštenský

JAKUB JULÉNY, REŽISÉR (*1985)

V roku 2011 ukončil štúdium dokumentárnej réžie na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU v Bratislave v Ateliéri dokumentárnej tvorby u prof. Dušana Hanáka filmom „Život je krajší vďaka Vám“. V spolupráci s Marekom Šulíkom nakrútil jeden diel z cyklu „Konzervy času“ s názvom „DOM – Spomienky Martina Porubjaka“. V produkčnej spoločnosti atelier.doc realizoval film pre RTVS „V tieni kráľa Svätopluka“. Jeho bakalársky film „Byť sám sebou“ bol prezentovaný na festivale študentskej tvorby Early Melons v Bratislave a dostal sa aj do programu festivalu Jeden svet 2010. Film Komúna je jeho dlhometrážnym debutom.

Režisér Jakub Julény, zvukár Lubomír Kopecký a kameraman Peter Važan, foto: Michal Koštenský

ROZHOVOR S REŽISÉROM

Členovia skupiny, ktorú Štátna bezpečnosť označila krycím menom Komúna, sa vo filme stretávajú po dlhých rokoch odlúčenia, nevraživosti či osobných sporov. Akým spôsobom ste organizovali toto stretnutie?

Organizovali sme stretnutie zoskupenia Nace. Komúna je názov sledovacieho spisu, ktorý na členov Nace viedla ŠtB, takže pravdepodobne z toho pramení nevraživosť voči názvu Komúna. Ako tvorcovia sme sa však rozhodli pracovať s týmto názvom. A to aj napriek tomu, že sa v ňom komunikujú dva protichodné významy - akási „romantická“ časť príbehu s odkazom na kontrakultúru a zároveň negatívna pečať názvu signálneho zväzku. Od začiatku sme hľadali nejakého mediátora, ktorý by nám pomohol dostať všetkých protagonistov na jedno miesto. Ukázalo sa, že vhodným bude pražský disident Mirek Vodrážka. V rámci zberu materiálu sme zistili, že v 80-tych rokoch sa v košickej katedrále uskutočnil jeho tajný koncert, pretože Hiro - jeden člen z Nace - pracoval ako kostolník. Tento absurdný kontext nás inšpiroval k iniciovaniu revivalu koncertu a teda aj stretnutia.

Podarilo sa vám do filmu získať všetkých protagonistov, ktorých ste v ňom chceli mať?

Najoptimálnejšie by bolo, ak by bol medzi protagonistami ten hlavný - Marcel Strýko. Bohužiaľ, už nežije. Postupne sa nám podarilo objavovať relevantných ľudí z najužšieho okruhu Marcela Strýka a dostať ich pred kameru. Niektorí žijú na periférii, niektorí sú viac menej izolovaní.

Čo bolo pre vás ako pre režiséra najsilnejším momentom celej výroby filmu Komúna?

Objavovanie osobnosti a myslenia Marcela Strýka ako určitého fenoménu. Každého oslovil niečim iným. Niektorých očaril vhľadom do zenbuddhizmu, pre iného bol kresťanským filozofom, ďalších inšpiroval cez výtvarné umenie. V neposlednom rade tiež rezonovali jeho politické aktivity a tragický koniec. Toto objavovanie jeho vrstevnatého odkazu pre súčasnosť bolo mimoriadne zaujímavé.

Prečo je aj v kontexte súčasnej demokratickej spoločnosti dôležité poukazovať na odkaz disidentov z Komúny?

Je to už také klišé, ale na tomto príbehu je vidno, aké dôležité je vyrovnávať sa s minulosťou. Nie len osobnou, ale aj spoločnosti. V príbehu sa tieto dve veci prelínajú. My ako spoločnosť máme nevyriešené veci vo vzťahu k dvom diktatúram a mečiarizmu. Pokiaľ sa s tým nevyrovnáme, tak sa len ťažko môžeme pohnúť dopredu. Zároveň my, ako nastupujúca generácia máme úplne legitímne právo pýtať sa: „Ako to naozaj bolo?“ Nakoniec aj logline – podtitul filmu znie: „Minulosť je neustále pred nami.“

S akou víziou ste ako režisér prichádzali na začiatku nakrúcania a čo si z dokumentu Komúna odnášate dnes - po piatich rokoch?

Mojou ambíciou bolo preniesť sa cez prizmu akéhosi spomienkového optimizmu a tiež som nechcel zostať uväznený v romantickom pohľade na mladosť. Od začiatku sme mali dojem, že na pozadí týchto vecí sa odohráva niečo hlboké, až metafyzické a presakuje to na povrch. Zároveň

som nechcel, aby som prostredníctvom filmu prispieval k názoru, že normalizácia bola sranda. Kládol som si otázku, akým spôsobom zasahoval predchádzajúci totalitný režim do súkromných životov generácie mojich rodičov a ako dlho trvá a či sa vôbec dá s týmto dedičstvom totality vyrovnať. Nerozumel som, ako môže byť režim taký vystrašený zo skupiny ľudí, ktorá chodí do lesa a niekde na samote búcha do hrncov. Výrazne na mňa zapôsobili aj záznamy v archívoch. Narazili sme na zábery skandujúceho košického námestia. Kričali: „Nech žije Mečiar!“ To isté námestie skandovalo ešte pol roka predtým: „Nech žije Havel!“ a „Sloboda!“ Na tieto otázky som minimálne pre seba našiel aspoň čiastočné odpovede. Dúfam, že sa dostanú aj k divákovi prostredníctvom filmu.

VYJADRENIE INGRID MAYEROVEJ, AUTORKY NÁMETU A DRAMATURGIČKY

„V priebehu práce na filme, spoznávaním hlbších súvislostí, vytvorením si virtuálnych vzťahov s protagonistami filmu, sa mi nájstojčivo vynárala morálna dilema: Čo by som robila ja, keby ma vypočúvali rovnako ako ich? Ako by som sa zachovala? Zvládla by som ten tlak? Našla by som v sebe silu vzdorovať? Kde by bola moja hranica odporu? Kde sa berie v človeku sila ísť proti prúdu? Tí Košičania mali veľké šťastie, že sa stretli. Spoločne objavovali a spoznávali hodnoty ako tvorivosť, hravosť, odpovede na existenciálne otázky, hľadanie súvislostí bytia človeka, no najmä pocit vnútornej slobody. Našli niečo, z čoho sa dá čerpať celý život.“

VYJADRENIE SPOLUAUTORA SCENÁRA PAVLA SMEJKALA

„Eticky bola naša pozícia v mnohom rozporuplná. Hrabali sme sa aj v materiáloch, ktoré vznikli bez súhlasu protagonistov, na základe zločinného narušeníu súkromia a integrity. Čítali sme záznamy odposluchov, protokoly z bytových prehliadok, rozvodové záznamy, fragmenty zdravotnej dokumentácie. Vedeli sme, že nechceme, aby film preberal perspektívu ŠtB. Postavy cez svoje svedectvá samy rozhodli, čo zdieľať a čo nie. My sme to rešpektovali. A to aj za cenu, že niektoré veci, o ktorých ako autori vieme, ostanú nevy povedané.“

O KOMÚNE

Komúna bola najväčšou akciou komunistickej Štátnej bezpečnosti v 80-tych rokoch počas normalizácie. Na Marcela Strýka bolo nasadených osem tajných agentov a mnohých ďalších sa pokúsili získať na spoluprácu, vrátane jeho blízkych priateľov. Skupinu okolo undergroundového umelca držiaceho sa za každú cenu osobných princípov, nevidane nadaného filozofa a neskôr politika, tvorilo široké spektrum rôznorodých osobností. Patril doň napríklad jeden z najlepších básnikov súčasnosti Erik Groch, sochár, sound artist a spoluzakladateľ Fakulty umení v Košiciach Zbyněk Prokop či Zuzana Kuzmová. Ďalšími členmi, ktorí sa tiež dostali do hľadáčika ŠtB boli Mirek Vodrážka, Jozef Fecurka, Jozef Furman, Ondrej Jurín, Ivan Jurčišin a Milan Maďar. V archíve Ústavu pamäti národa je pod zväzkom „Komúna“ množstvo hlásení, napríklad (cit.): „V akcii „Komúna“ je rozpracované undergroundové zoskupenie ‚NACE‘ z Košíc, ktoré sa prejavuje činnosťou v oblasti voľnej mládeže. Doposiaľ bolo zistené, že činnosť tohto zoskupenia z hľadiska ideového sa riadi k eklecistickým programom. Uvedené sa prejavuje tým, že členovia ‚NACE‘ na jednej strane pestujú jogu (radžajogu) a zaujímajú sa o východné filozofie a na druhej strane bol u nich zaznamenaný vážny záujem o teológiu (rím. kat.). Okrem uvedeného sa činnosť ‚NACE‘ prejavuje v oblasti nelegálnej kultúry (organizovanie výstav vlastných výtvarných prác, produkcia vlastnej hudby, písanie poézie, prózy a divadelnej hry) a v tej súvislosti stykom na signatára Charty 77 z Prahy. Vychádzajúc z poznatkov získaných rozpracovaním akcie ‚Komúna‘ vyplýva, že zoskupenie ‚NACE‘ má sektársky charakter. Jednotliví členovia ‚NACE‘ v minulosti nosili, alebo doposiaľ ešte nosia dlhé vlasy a navonok pôsobia dojmom hippies.“

TÉMA

Paradox? Podľa slovníka protirečivé, (takmer) protizmyselné tvrdenie. Dve neschodné entity. Javy, ktoré nemôžu nastať zároveň. Jeden vylučuje druhý. Nájdú sa však prípady, keď ľudská existencia predčí tieto zákonitosti. V osobe Marcela Strýka sa spájalo hneď niekoľko paradoxov. Najprv ako vyznávač i tvorca umenia, ktoré popieralo zákonitosti socialistickej uniformity, neskôr ako ten, kto sa pokúsil nastoliť nový demokratický systém. Svoju schopnosť vidieť za roh potvrdil i po revolúcii, keď ho mätala predstava moci v rukách Vladimíra Mečiara. Nemýlil sa. Ešte predtým si však vytvoril vlastný systém. Systém natoľko silný a nezávislý, že sa ho obávala aj Štátna bezpečnosť. Život jeho i celej skupiny rôznorodých osobností ochotných postaviť sa proti hlavnému prúdu v časoch tvrdej totality je prepojený s ich súčasným prežívaním a životnými osudmi, ktoré sa nie vždy vyvíjali želaným smerom. Bytostné priateľstvo však tvrdé ťaženie totality neustálo - zničilo ho nedôvera, obviňovanie i sklamanie. Bývalí členovia Nace sa dodnes vyrovnávajú s dedičstvom minulého režimu. Výnimočnosť osoby Marcela Strýka napriek tomu vnímajú dodnes. Rovnakým spôsobom na jeho talent a schopnosť vnímať svet spomínajú i manželka Erika a syn Martin. Marcel sa skutočného uznania nedožil. Zomrel v roku 1994 - sám, v akejsi pochemúrnej agónii, no podľa jeho najbližších zmierený so smrťou. „Neviem kráčať dopredu s rukami vzadu od všetkého,“ bolo silné životné motto ústrednej postavy košického undergroundu. Tézy sa držal pevne, niekedy možno až príliš. Zničili ho totalitné okovy, ktoré rozbili vzťahy medzi členmi Komúny? Alebo to bolo jeho rozhodnutie pre politiku v revolučných týždňoch roku 1989 a neskôr samozničujúce pôsobenie v nej počas vzostupu Vladimíra Mečiara, ktoré sa podpísalo na jeho tele i mysli a pripravilo „Komúnu“ o jej tmel?

„Ja som mu veľmi vďačný za to, že ma naučil premýšľať principiálne. Celé jeho myslenie sa finalizovalo vo výsledku áno-áno, nie-nie. Človek nemôže byť trochu slobodný a trochu neslobodný. Buď je slobodný a je slobodný ako Boh, alebo je determinovaný a celý svet je nezmysel.“

Erik Groch

KONTAKTY

HITCHHIKER Cinema

info@hitchhikercinema.sk • www.hitchhikercinema.sk

Barbara Janišová Feglová

producentka

0905 858 808

boruska@hitchhikercinema.sk

Lucia Mandincová

PR, komunikácia s médiami

0902 229 197

mandincova@asfk.sk

Producent

Koproducenti

Vznik a distribúciu filmu podporil

Projekt finančne podporil

Partner projektu

Distribútor

Mediálni partneri

